

TUULA KONTIO

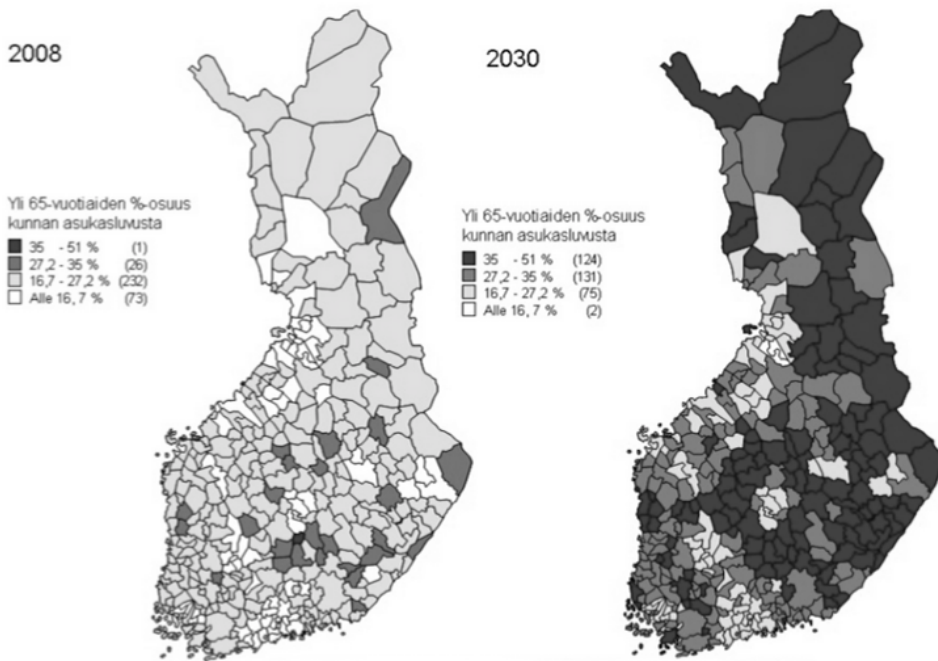
Maaseudun asukkaiden hyvinvointi Kaakkois-Suomessa

Kunta- ja palvelurakenne uudistuksen myötä kuntakoot kasvavat ja palveluverkostomme muuttuu. Maaseudulta lähipalvelut vähenevät, mutta ikärakenteen muuttuessa ja ihmisen odotetun eliniän pidentyessä palvelutarve kuitenkin lisääntyy. Maaseudun asukkaiden huolena on lähipalveluiden siirtymisen entistä kauemmaksi, vaikeasti saavutettavaksi. Valtioneuvoston maaseutupoliittinen selonteko eduskunnalle vuonna 2009 asetti tavoitteeksi elämisen laadun parantamisen maaseudulla kehittämällä asumisen edellytyksiä, palvelujen saatavuutta ja maaseudun saavutettavuutta. Tämän lisäksi esitettiin laadittavaksi selvitys valtion, kuntien ja kolmannen sektorin uusista yhteistyömuodoista. (Valtioneuvosto 2009). Selvitystyö liittyi kansalaistoiminnan vahvistamiseen. Odotetun eliniän pidentyminen johtaa uudenlaiseen tilanteeseen, jossa sosiaali- ja terveyspalveluiden kysyntä kasvaa ja ikärakenne maaseudulla muuttuu entisestään. Syntyvyys alenee ja koulutettu nuori väestö muuttaa kaupunkiin palveluiden ja työpaikkojen läheisyyteen. Huoltosuhde heikkenee, kun huollettavien määrä kasvaa ja työllisten määrä vähenee aiheuttaen julkisen talouden tiukkenemistä.

Pihlaja (2014) on kuvannut esityksessään *Järjestöt – palvelun tuottajia, hyvinvoinnin tukijoita vai lähidemokratian vahvistajia?* yli 65-vuotiaiden prosentuaalista osuutta kuntien asukasluvusta ver-

taillen vuoden 2008 tilannetta vuoden 2030 ennusteeseen (kuva 1). Kansalaisjärjestöillä on hyvin merkittävä rooli useilla yhteiskunnan toimintalueilla. Tällaisia ovat esimerkiksi liikunta, taide ja kulttuuri sekä lapsille ja nuorille kohdistuvat harrastusmahdollisuudet. Myös sosiaali- ja terveysjärjestöjen tarjoamat palvelut ovat merkittäviä. Moni yhteiskuntamme toiminto pysähtyisi ilman järjestöjen tai yhdistysten panosta.

OECD:n (2008) laatiman maaseutupoliittikan maakohtaisen katsauksen mukaan Suomi on yksi maaseutuvaltaisimpia OECD-maita, vaikkakin viimeisten vuosikymmenten aikana maamme asutus on keskittynyt ja alueinfrastruktuuri tiivistynyt. Suomalaista maaseutua määrittää sen monimuotoisuus sekä toisaalta kasvava vapaa-aika. Maaseutupoliittisesti Suomen maaseutualueet jaetaan kolmeen luokkaan: kaupunkien läheinen maaseutu, ydinmaaseutu ja harvaan asuttu maaseutu. Luokittelukriteereinä käytetään asuttuja neliökilometriruutuja, alkutuotannon osuutta elinkeinoista, nettomuuttoa sekä huoltosuhdetta. (Malinen, Kytölä, Keränen & Keränen 2006: 6, 32.) Maaseutualueuokittelussa tulisi huomioida myös se, että monilla kaupungeilla on laajoja maaseutualueita tai ne voivat jopa kokonaan rakentua niistä. Kunta- ja palvelurakennemuutos on synnyttänyt kuntaliitoksia, joissa yhä useampi maaseutualue on sulautunut osaksi kaupunkia

KUVA 1. Julkinen talous tiukkenee, kun huoltosuhde heikkenee (Pihlaja 2014: 5)

ja joiden myötä muodostuneiden kaupunkien reuna-alueille on jäänyt laajojakin maaseudullisia alueita. Suomea voisikin edellä mainittujen seikkojen vuoksi kutsua maaseutukaupunkien maaksi. (Matthies, Kattilakoski & Rantamäki 2011: 14.)

Hyvinvointi käsitteenä

Terveys- ja hyvinvointilaitoksen mukaan hyvinvointi koostuu kolmesta osatekijästä: terveydestä, materiaalisesta hyvinvoinnista ja koetusta hyvinvoinnista tai elämänlaadusta. Suomen kielessä hyvinvointi-käsite viittaa sekä yksilölliseen että yhteisötason hyvinvointiin. Yksilöllisen hyvinvoinnin osatekijöiksi luetaan sosiaaliset suhteet, itsensä toteuttaminen, onnellisuus ja sosiaalinen pääoma. Yhteisötason hyvinvoinnin ulottuvuuksia ovat vastaavasti elinolot, työllisyys ja työolot sekä toimeentulo. (Terveys- ja hyvinvoinnin laitos 2014.) Tässä katsauksessa hyvinvointi käsitteää maaseudun asukkaiden oman kokemuksen hyvinvoinnin tilastaan.

Hyvinvointi liittyy läheisesti myös ihmisen tar-

peisiin ja niiden tyydyttämiseen. Tunnetuin tarve-teoria lienee Maslow'n (1943) tarvehierarkia, joka lähtee elämälle välttämättömistä fysiologisista sekä turvallisuuden tarpeista. Maslow'n mukaan ihmisellä on viidenlaisia, hierarkkisesti järjestyviä tarpeita, jossa alemman tason tarpeen täytyy olla täytetty ennen siirtymistä seuraavalle tasolle. Suomen perustuslain (731/1999) mukaan meille kaikille turvataan perustarpeet hyvinvointivaltion mukaisesti riippumatta iästä ja vauraudesta.

Maaseudulla olevien palveluiden turvaamisessa on haasteita. Kuntakoot kasvavat, kun pieniä kuntia liitetään osaksi isompaa kuntaa. *Palvelurakennetta* tiivistetään ja tehostetaan keskittämällä palvelut kunta- tai kaupunkikeskuksiin. Vaikka vastuu sosiaalipalvelujen ja terveydenhuollon järjestämisestä on kunnilla, lainsäädäntö ei sääntele yksityiskohtaisesti toiminnan laajuutta, sisältöä tai järjestämistapaa. Samaan aikaan valtio vähentää rahoitusosuuttaan kunnille, mutta lisää kuntien velvoitteita huolehtia kansalaisten palveluista. Kuntien taloustilanne tiukkenee ja *lähipalveluita* joudutaan lopettamaan, ja tämä vaikuttaa

negatiivisesti työvoiman kysyntään.

Ratkaiseva tekijä harvaan asutun maaseudun elinvoimaisuudelle on *palvelujen saavutettavuus*, jossa infrastruktuurilla on suuri merkitys. Tänä päivänä yksi palvelujen saavutettavuuden kannalta merkittävä tekijä on kattava laajakaistaverkko. Teknologian kehittyessä viestintäyhteyksien kapasiteetin tarve kasvaa jatkuvasti. *Tietoliikenneyhteydet* lisäävät tasa-arvoisuutta luomalla mahdollisuuden aktiiviseen yhteiskunnalliseen osallistumiseen sekä etätyöskentelyyn ja -opiskeluun. Palveluiden saataavuus verkon kautta myös kasvaa jatkuvasti ja edellyttää kansalaiselta tietoteknisiä valmiuksia eli osaamista saavuttaa verkkopalveluita.

Aineisto ja menetelmät

Tässä tutkimuksessa lähestyttiin kaakkoissuomalaisen maaseudun asukkaita ja kysyttiin heidän omakohtaisia näkemyksiään hyvinvoinnin tilastaan. Tutkimus tehtiin kansalaiskyselyllä, jossa selvitettiin maaseudun asukkaiden viestintävälineiden käyttöä, tietoa yhdistystoiminnasta maaseudulla sekä vastaajien omaa näkemystä ja ajatusta palvelukeskustoiminnasta. Tutkimus noudattaa kvantitatiivista eli määrällistä tutkimusmenetelmää, jossa tutkittavan ominaisuuksien mittaamisessa vastauksia kuvataan numeerisesti ja pyrkimyksenä on saada vastauksia kysymyksiin: mikä, missä, kuinka usein ja kuinka paljon (Holopainen & Pulkkinen 2008). Kyselylomakkeen ja kyselyn toteuttamisen suunnittelu aloitettiin keväällä 2012 yhdessä Kaakkois-Suomen 4H-piirin ja Etelä-Karjalan kylät ry:n kanssa. Aineisto päätettiin kerätä paperisena postitse lähetettävällä kyselylomakkeella, joka koostui pääasiassa strukturoidusta kysymyksistä. Ajateltiin, että vastaajajoukko tavoitetaan näin paremmin kuin sähköisellä kyselyllä.

Kysely lähetettiin Kaakkois-Suomen maaseudun asukkaille toukokuussa 2012. Tutkimusalueena oli kahden maakunnan (Etelä-Karjala ja Kymenlaakso) 17 kuntaa. Satunnaisotokseen poimittiin 2000 maaseudulla asuvaa täysi-ikäistä (18–80 v.) asukasta. Kyselyyn vastasi yhteensä 335 maaseudun asukasta. Vastausprosentiksi muodostui 17, joka on tyydyttävä, sillä postituskierroksia voitiin suorittaa postituksen ulkoistamisen takia ainoas-

taan yksi. Palautusaika venyi jopa kuukauteen määräajasta. Vastausaktiivisuuteen pyrittiin vaikuttamaan liittämällä kyselyyn lipuke lahjakorttiarvontaan, johon osallistuminen oli vapaaehtoista.

Kysely sisälsi seuraavat osa-alueet: vastaajien taustatiedot, vastaajien viestintäkanavien käyttö, järjestö- tai yhdistystoimintaan osallistuminen, asuinalueen turvallisuus ja tiedottaminen sekä tietoja palvelukeskustoiminnasta. Taustatietojen keräämisessä kysyttiin muun muassa seuraavia asioita: Koetteko itsenne yksinäiseksi? Onko teillä mahdollisuutta päästä palveluiden ja harrastusten pariin? Kuinka kiinteästi tunnette kuuluvan perheeseen, omaan sukuunne, kyläyhteisöönne, vapaa-ajan toimintaan, ystäväpiiriinne tai työyhteisöönne? Vastauksia analysoitiin SPSS -ohjelmalla.

Vastaajien eri viestintäkanavien käyttöä selvitettiin seuraavilla kahdella kysymyksellä: Käyttekö seuraavia viestintäkanavia (Ilmoitustaulu, lehdet, paperinen tiedote, internet, sähköposti, sosiaalinen media, testiviesti, paikallisradio, muu mikä) ja Mihin seuraavista asioista käytätte Internetiä (sähköinen asiointi, tietojen haku, yhteydenpito, pelaaminen tai muu viihde, opiskelu).

Järjestö- tai yhdistystoiminnassa mukana oloa selvitettiin seuraavilla kysymyksillä: Miten olette mukana järjestö- tai yhdistystoiminnassa (tukihenkilö-, vertais-, ystävä-, järjestötoiminta tai talkoo-, keräys- ja tapahtumatoiminta) sekä Miten usein käytätte aikaanne tai osallistutte seuraavien järjestöjen, yhdistysten tai yhteisöjen toimintaan (asukas-, kylä- tai kotiseutu; taide tai kulttuuri; liikunta tai urheilu; opinto, tiede tai sivistys; ympäristö, eläin tai luonnonsuojelu; vanhus, eläkeläis- tai veteraani; sosiaali- tai terveysala; osuustoiminta; lapset ja nuoret; maanpuolustus; palo- ja pelastus; kuluttaja; seurakunnan toiminta; muu järjestö tai yhdistys).

Asuinalueen turvallisuuteen ja tiedottamiseen liittyvät kysymykset olivat seuraavanlaiset: Mitä vapaaehtoistoimenpiteitä pitäisi asuinalueellanne kehittää? Miten asukas- tai kyläyhdistyksen näkyvyys ja tiedottaminen on hoidettu tällä hetkellä ja miten sitä voisi parantaa? 4H-nuorten toimintaa asuinalueella selvitettiin seuraavilla kysymyksillä: Miten toimitte tai toimititte nuorten kanssa? Käyttekö seuraavia 15–24v. koulutettujen nuorten

tuottamia maksullisia palveluja, asteikolla käytän – käyttäisin, jos olisi tarjolla – en käyttäisi? (28 eri palvelua).

Näiden lisäksi vielä kysyttiin sopivaa tuntihintaa koulutettujen nuorten tuottamille palveluille. Viimeisenä kysyttiin palvelukeskustoimintaan liittyen kaksi kysymystä: Miltä etäisyydeltä pystyisitte käyttämään palvelukeskuksen palveluja? Mitä seuraavista palveluvaihtoehdoista, osana palvelukeskuksen toimintaa, olisitte halukas käyttämään? (12 vaihtoehtoa.)

Tulokset

Taustatiedot

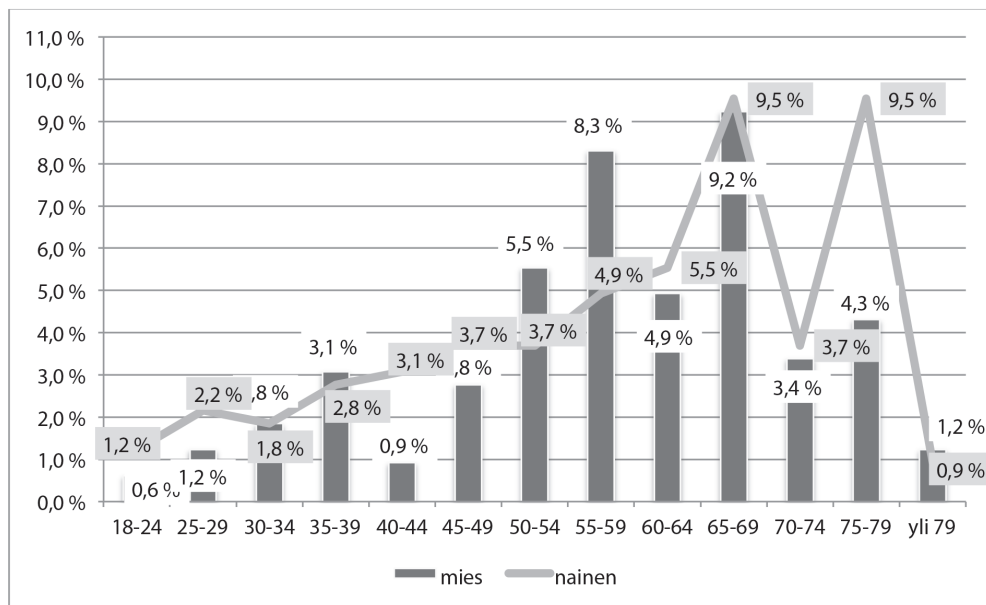
Kyselyn ensimmäinen osa rakentui taustatiedoista, joilla haluttiin selvittää vastaajien sukupuolta, ikää, perhettä, ekonomista taustaa sekä yksinäisyyttä ja yhteiskunnallista sitoutumista. Hieman yli puolet vastaajista oli naisia ja vastaajien keski-ikä oli 58 vuotta. Kuvan 2 perusteella voidaan todeta vastaajien ikä melko korkeaksi.

Ekonomiselta taustaltaan merkittävimpänä vastaajaryhmänä olivat eläkeläiset (52 %) ja työssä-

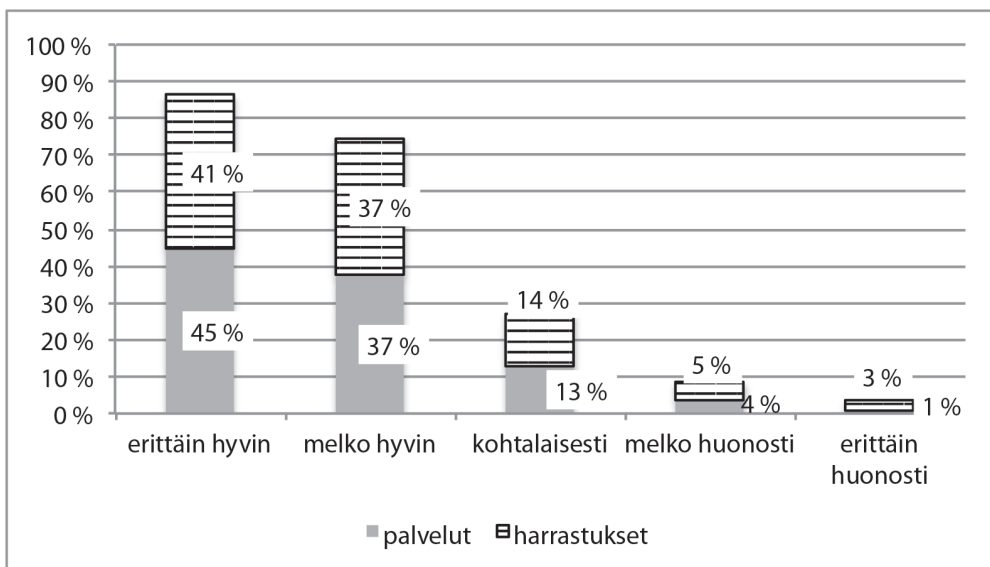
käyvät (37 %).

Yksinäisyys, yksin oleminen ja eristäytyminen voivat olla ihmisen oma valinta tai toisaalta ympäristön tai olosuhteiden syytä. Yksin ollessaan ihminen voi kokea kielteisiä yksinäisyyden tunteita, mutta ei välttämättä. (Killeen 1998, Pierce ym. 2003.) Rakenteellinen työttömyys ja yksinäisyys aiheuttavat syrjäytymistä ja tuovat mukanaan erilaisia ongelmia. Yli puolet maaseudun asukkaiden hyvinvointikyselyyn vastanneista ei kokenut itseään yksinäiseksi, mutta vastaavasti 3 % vastanneista koki yksinäisyyttä usein. Myös Jylhä (2004) on tutkimuksessaan todennut, että noin kaksi kolmasosaa ikääntyneistä ihmisistä ei kokenut yksinäisyyttä ja osa heistä, jotka ilmoittivat tuntevansa yksinäisyyttä, tuntevat sitä joskus tai toisinaan. Tulisiko yksinäisyyteen puuttua, ja olisiko varhainen puuttuminen oikeanlainen tapa? Yksinäisyyttä pidetään kuitenkin yhtenä ikääntymisen ongelmista. Myös Päivi Kivelä (2014) on tutkinut syrjäytymistä maaseudulla. Hänen mukaansa kaikkein heikoimmassa asemassa olevat ihmiset eivät tule vastaan virastoissa tai terveyskeskuksissa – heille lähipalveluiden on oltava joustavia ja liikkuvia, kotiin vietäviä. Jokaisella ihmisellä on tarve tulla

KUVA 2. Vastaajien sukupuoli- ja ikäjakauma

KUVA 3. Mahdollisuus päästä palveluiden tai harrastusten pariin

nähdä ja kuulla.

Kyselyn tulosten mukaan liikkuminen maalta harrastusten tai palveluiden luo (kuva 3) oli yleisesti hyvin tai melko hyvin mahdollista. Niille vastaajille, jotka kokivat pääsevänsä erittäin huonosti harrastusten tai palveluiden luo, suurin este oli yleisimmin matkan pituus, julkisen liikenteen puutteelliset liikennöinti-aikataulut tai vastaajan oma liikuntakyky. Pääsemistä edistäisivät paremmat julkisen liikenteen aikataulut tai oma auto. Tuloksissa on havaittavissa, että liikkumisongelma on lisääntynyt julkisen liikennöinnin vähentyessä maaseudulla. Myös oman auton ylläpitokulujen noustessa moni on joutunut luopumaan autostaan vähäisten ajokilometrien takia. Toimivat palveluliikennejärjestelyt, kuten esimerkiksi kimpakyydit ja non-stop-taksit tarjoavat niin ikääntyneille kuin muillekin parempaa mahdollisuutta omaehtoiseen liikkumiseen. Maaseutunäkökuulmasta pitkät etäisyydet ja vaikeat kulkuyhteydet tuottavat suuria palvelujen saavutettavuusongelmia, ja erityispalveluiden saatavuus on paikoin hyvinkin heikkoa. (Kivelä 2014: 18–21.)

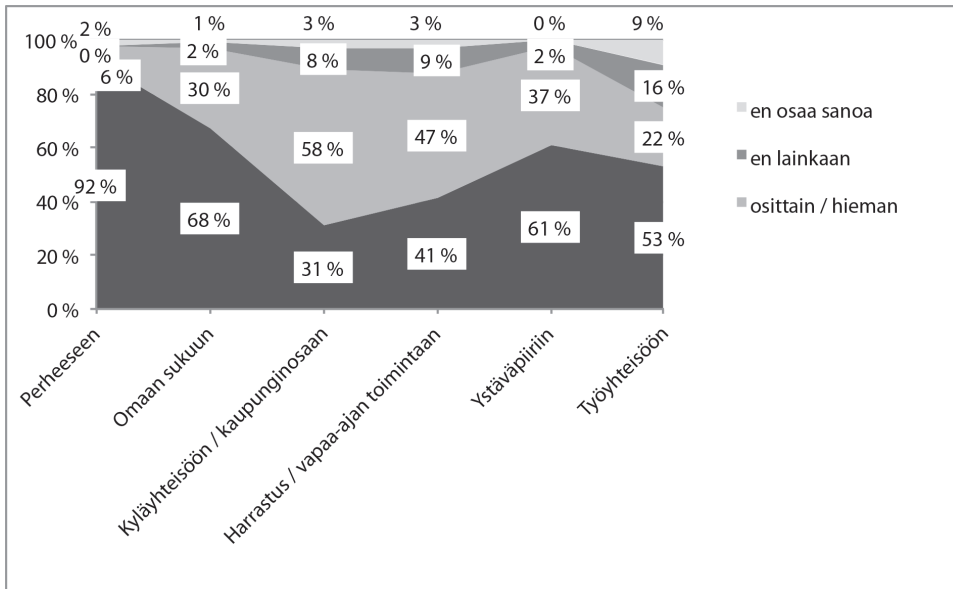
Viimeisenä taustatietona kysyttiin vastaajan kuulumista johonkin yhteisöön, toimintaan, perheeseen tai sukuun. Saadut vastaukset on kuvattu

kuva 4. Tutkimuksen tulosten mukaan iällä on eniten vaikutusta perheeseen ja työyhteisöön kuulumisessa. Muiden tekijöiden kanssa ikäriippuvuutta ei juuri ollut havaittavissa. Voidaan yleisesti todeta, että millä tahansa sosiaalisella vuorovaikutustilanteella voi olla elämää ja onnellisuutta ylläpitävä vaikutus. Mattilan ja Aarninsalon (2009) mukaan elämäänsä tyytyväiset ihmiset viettävät paljon aikaa perheensä ja ystäviensä seurassa.

Viestintäkanavien käyttö

Harvaan asutun maaseudun elinvoimaisuuden edellytys on maaseudun saavutettavuus. Viestintäyhteyksien kapasiteetin ja laajakaistaverkon merkitys ja tarve kasvavat koko ajan sähköisten mahdollisuuksien kehittyessä. Toimivat tietoliikenneyhteydet tukevat maaseudulla asumista ja mahdollistavat työskentelyn, opiskelun ja aktiivisen yhteiskunnallisen osallistumisen etänä. Hallitus laati joulukuussa 2008 laajakaistaohjelman toteuttamista koskevan periaatepäätöksen, jonka mukaan nopeat 100 Mb/s tiedonsiirtoyhteydet rakennetaan koko maahan vuoteen 2015 mennessä. (Maaseutu- politiikan yhteistyöryhmä, 2009: 21). Tämän kyselyn mukaan painettu lehti oli

KUVA 4. Yhteenkuuluvuuden tunne

kuitenkin yleisin käytetty viestintäkanava. Vastaajista 63 % luki lehteä hyvin usein tai usein. Internetin vastaava osuus oli 59 %. Vastaajien iällä voidaan katsoa olevan merkitystä painetun lehden käyttöprosenttiin. Internet ja sen tuomat mahdollisuudet alkavat pikkuhiljaa jalkautua myös maaseudulle, kun verkossa asiointin merkitys kasvaa kovaa vauhtia.

Tutkimuksessa kysyttiin myös mihin vastaaja käyttää Internetiä. Vastaajista 62 % käytti Internetiä sähköiseen asiointiin ja lähes puolet tiedonhakuun ja yhteydenpitoon. Vajaa viidennes vastaajista pelasi Internetissä ja vain 4 % hyödynsi sitä opiskeluun. Sähköisen asiointin merkityksen kasvu on havaittavissa vastauksista. Maaseudulta on vähennetty kiinteää palveluverkkoa, kuten pankki-palveluja ja julkisia palveluja, ja palveluita on siirretty yhä enenevässä määrin sähköiseen verkkoon.

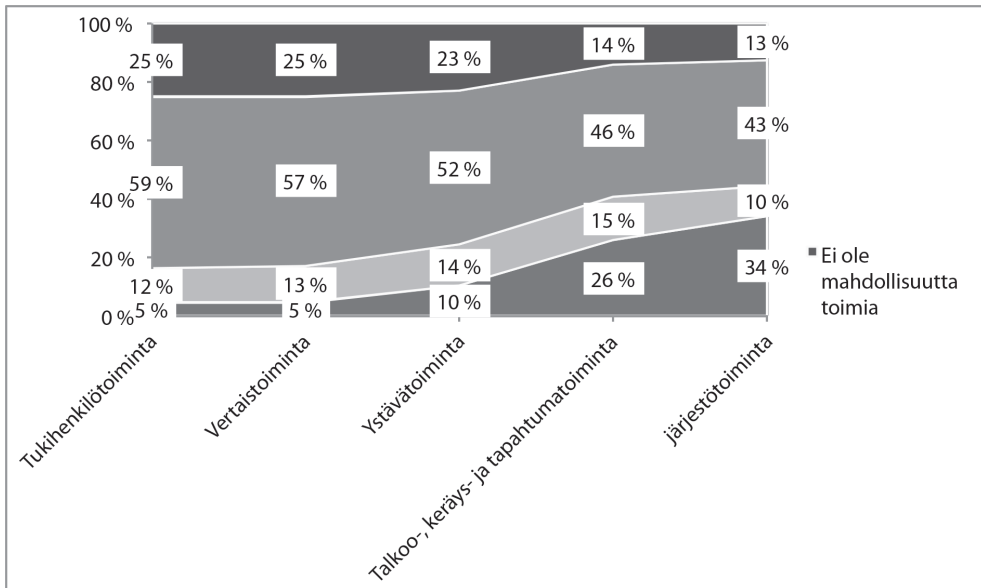
Järjestö- / yhdistystoiminta

Maaseudun palveluverkon turvaaminen on monimutkaista. Kylien palveluita pyritään turvamaan julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin yhteistyöllä. Yhteistyön turvin edistetään asukkaiden fyysistä ja psyykkistä terveyttä sekä hyvinvointia.

Kolmas sektori koostuu toimijoista yksityisen ja julkisen sektorin välissä, ja siihen kuuluvat erilaiset yhdistykset, osuuskunnat ja säätiöt sekä kansalaisliikkeet. Kolmannen sektorin tavoitteena on yhteisön hyvinvoinnin edistäminen yleensä voittoa tavoittelematta. Kuva 5 kuvaa vastaajien järjestö- ja yhdistystoiminnallista taustaa ja toimintaan liittyvää ajankäyttöä. Tämän kysymyksen avulla haettiin vastaajien järjestö- ja yhdistystoiminnallista taustaa sekä ajankäyttöä niissä. Kolmannes vastaajista on mukana yhdistystoiminnassa ja reilu neljännes erilaisissa talkoo-, keräys- ja tapahtumatöiminnassa. Tukihenkilö-, vertais- ja ystävätoiminta on huomattavasti vähäisempää. Vastaajista 10–15 % haluaisi osallistua, mutta jokin tekijä estää, eli kiinnostustakin löytyy edellä mainittuihin toimintoihin. Vastaajista 43–59 % ei ole kiinnostunut järjestö- yhdistys- tai muista mainituista toimintoista. 17 % vastaajista jätti vastaamatta tähän kysymykseen.

Ajankäytöllisesti ja toimialasektoreittain tarkasteltuna liikuntaan, urheiluun tai muuhun vapaa-ajan toimintaan liittyvä yhdistys- ja järjestötoiminta on aktiivisinta (noin 30 % vastaajista). Kuitenkin vastaajista noin 62 % ei osallistu lainkaan järjestö- tai yhdistystoimintaan ja yleisimmin

KUVA 5. Osallistuminen järjestö- tai yhdistystoimintaan

osallistuminen on tilapäistä tai muutaman kerran vuodessa tapahtuvaa.

Turvallisuus ja tiedottaminen

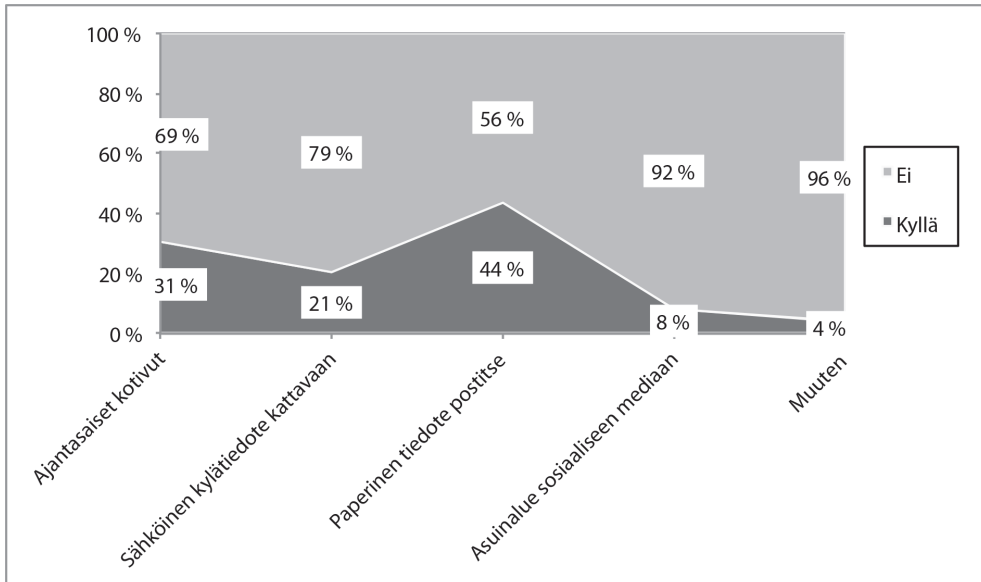
Maaseutukylien tiedottamisen tavoitteena on välittää tietoa kylän toiminnasta ja tapahtumista sekä ehkäistä ennakkoluuloja ja väärinkäsityksiä niin kyläläisten keskuudessa kuin kylän ulkopuolellakin. Tiedottamisella pyritään myös mielenkiinnon herättämiseen ja kylän tunnetuksi tekemiseen, jotta kylätoimintaan tultaisiin mukaan. Tutkimuksessa vastaajilta kysyttiin keinoja turvallisuuden lisäämiseen vapaaehtoistoimin. Eniten kannatusta sai yhteinen evakuointikeskus (41 %) ja reilun neljänneksen kannatuksen ensiaputaitojen lisääminen ja naapuririnki kriisiin varalle. Turvallisuuden kehittämistoimilla ja iällä ei tuloksien mukaan ollut tilastollisesti merkittävää suhdetta.

Tutkimuksessa tiedusteltiin vastaajien näkemystä asukas- tai kyläyhdistyksen tiedottamisen nykytilasta ja yli puolet vastaajista koki tiedottamisen riittäväksi tai jokseenkin riittäväksi. Vastaajat kokivat asukas- ja kyläyhdistysten kotisivut riittäväksi tai että niitä ei päivitetä riittävän usein. Tekstiviestitiedottamisen hyödyntämistä yhdistys-

toiminnassa vastusti 90 % vastaajista ja vastaavasti sosiaalisen median käyttöä vastusti 89 % vastaajista. Yleisen ja kattavan sähköpostiverkoston hyödyntämistä yhdistystoiminnan tiedottamisessa myös vastustettiin (82 %). Vastaamattomien määrä tässä kysymyksessä oli 30 %.

Tiedottamisteeman viimeisenä kysymyksenä haluttiin tietää vastaajien näkemykset siitä, miten asukas- tai kyläyhdistyksen näkyvyys ja tiedottamista parannettaisiin (kuva 6). Sähköisten viestimien käytön lisääminen koettiin huomattavasti heikommaksi tavaksi kuin perinteinen paperilla tiedottaminen. Sosiaalisen median hyödyntäminen tiedottamisessa oli vielä vieras asia (alle 10 %). Paperinen tiedote postitse koettiin tärkeimmäksi välineeksi. Tätä voidaan verrata myös aiempaan kysymykseen viestintävälineiden käytöstä, jossa 63 % vastaajista käytti perinteistä painettua lehteä yleisimpänä viestintävälineenään. Voidaan olettaa, että myös paperinen tiedote saavuttaa maaseudun asukkaan parhaiten, etenkin iäkkäimpien joukon. Vastaamatta tähän kysymykseen jätti n. 6 %.

KUVA 6. Asukas- tai kyläyhdistyksen näkyvyyden ja tiedottamisen parantaminen

4H-nuorten toiminta

4H-järjestö on Suomen suurin nuorisojärjestö, joka tukee lasten ja nuorten elämänhallintaa ja yritteliäisyyttä. Nuoret ovat tulevaisuuden palveluntuottajia. Heidän asennoitumistaan työhön ja työelämään voidaan tehostaa tukemalla osaamista ja yrittäjyyttä. 15–24 -vuotiaita nuoria työllistämällä tuetaan heidän pääsyään työmarkkinoille. Tutkimuksessa kysyttiin vastaajien toimintaa tai halua toimia 4H-nuorten parissa. Kuvasta 7 on havaittavissa, että lähes 50 % vastaajista ei ollut kiinnostunut mistään toiminnasta nuorten kanssa. Lähes neljännes vastaajista jätti vastaamasta tähän kysymykseen. Vain pari prosenttia vastaajista oli mukana 4H-nuorten toiminnassa ja 12 % vastaajista olisi kiinnostunut tai halukas toimimaan nuorten kanssa, mutta 40 %:lla ei ole siihen mahdollisuutta.

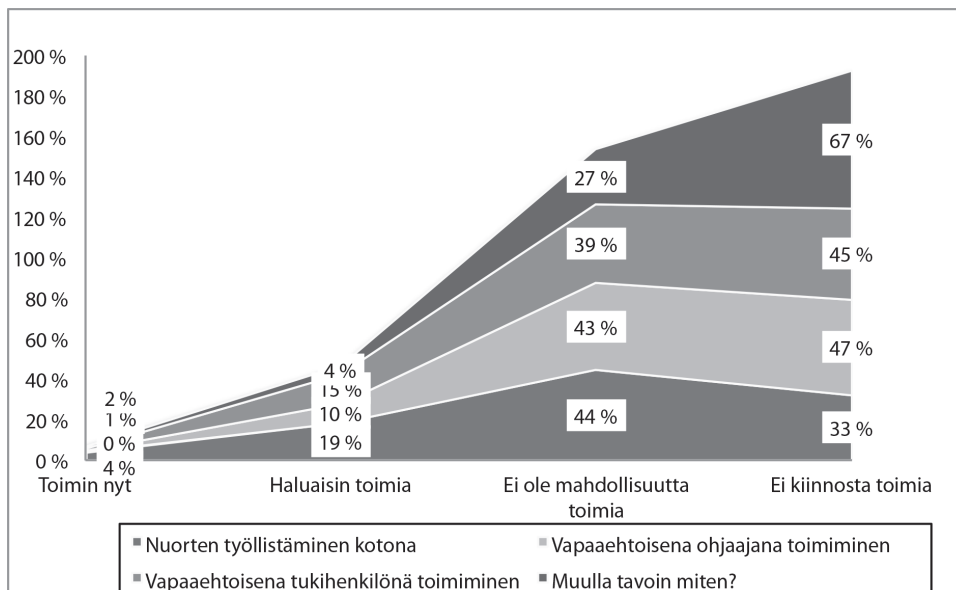
Toisessa 4H-nuorten toimintaa koskevassa kysymyksessä oli lueteltu koulutettujen nuorten (15–24 v.) tuottamia maksullisia palveluja. Nuorten hyödyntäminen ”pikku askareissa” on edelleen harvinaista, vain parin prosentin luokkaa. Luultavimmin toimintamahdollisuuksia ei tiedosteta. Lähes kolmannes haluaisi nuoria hyödyntää ikkunan-

pesussa, mutta vastauksista ei ilmene, miksi niin ei tehdä. Muita kiinnostuksen kohteita olivat koiran tilapäishoitaminen, viikkosiivous, nurmikon leikkuu ja haravointi. Tietotekniikkaan liittyviin asioihin haluttaisiin ostaa nuorilta palveluja (25%). Kolmasosa vastaajista piti sopivana tuntihintana palveluille 7–10 € ja reilu neljännes (29 %) olisi valmis maksamaan palvelusta 11–20 euroa tunnilta. Vastaajista 12 % jätti vastaamatta tähän kysymykseen.

Palvelukeskustoiminta

Harvaan asutun maaseudun ihmisten elämisen arjessa on yhteistä pitkät matkat. Arkea haittaavat usein heikot liikenne- ja tietoliikenneyhteydet. Tämän kyselyn tekemisestä on kulunut lähes kolme vuotta ja tänä aikana tietoliikennetyksissä on varmasti tapahtunut pienenä parannusta, kun muun muassa 4G-verkosto on laajentunut ja valokuituyhteydet lisääntyneet. Mutta edelleenkin Suomen tietoliikennetyhteydet ovat länsinaapuriiimme verrattuna heikonlaiset. Maaseudulla eläminen vaatii yhteistoimintaa. Maaseudulla on paljon seurain- ja kylätaloja, joiden toimintaa voisi tehostaa esimerkiksi palvelukeskustoiminnalla.

KUVA 7. 4H-nuorten kanssa toimiminen

Siellä voitaisiin tarjota sekä yksityisiä että julkisia palveluita. Kyselyssä kysimme sopivaa etäisyyttä toiminnalle, ja maksimissaan se olisi 10 km (80 % vastaajista). Postin, kirjaston ja muuhun hyvinvointiin liittyvät palvelut koettiin tärkeimmiksi palveluiksi, joita palvelukeskuksissa voitaisiin tarjota. Hyvinvointiin liittyviä palveluita on maaseudulta jouduttu karsimaan paljonkin viime vuosina.

Yhteenveto

Maaseudun elämää ja toimintaa tulee kehittää asukkaiden tarpeista lähtien. Varhainen puuttuminen yksinäisyyteen ja syrjäytymiseen tulisi huomioida uusien palvelumuotojen suunnittelussa ja kehittämisessä. Rook (1988) toteaa, että yksinäisyyden kokemuksiin vaikuttavat sekä persoonallisuus- että tilannetekijät, jotka muuttuvat ajan kuluessa, ja yksinäisyyden luoma tunne voi olla eri-ikäisenä erilaista. Ikä itsessään ei kuitenkaan aiheuta yksinäisyyden tunteita tai altista niille, vaan ikään liittyy erilaisia ikävaiheelle tyypillisiä tekijöitä, jotka voivat altistaa yksinäisyyden tunteille. Ihmisen tunteella johonkin kuulumisesta voidaan vähentää syrjäytymistä. Turvallisuuden tunnetta lisäämällä parannetaan yleistä hyvinvoin-

tia. Oman asuinalueen tiedottaminen lisää yhteenkuuluvuuden tunnetta, tietoisuutta omasta asuinalueesta ja siellä tapahtuvasta toiminnasta.

Nuoret ovat tulevaisuuden palveluntuottajia. Yrittäjyyden ja tuetun osaamisen kautta voidaan vaikuttaa nuorten työtilanteeseen ja työelämäasennoitumiseen. Lasten ja nuorten aktiivisuutta järjestö- ja yhdistystoiminnassa voitaisiin lisätä tiedottamalla toiminnan monimuotoisuudesta ja osallistamalla lapset ja nuoret palvelujen suunnitteluun ja kehittämiseen. Uusia palveluntuottamismuotoja maaseudulle on kehitettävä, ja palvelukeskustoiminta on yksi tällainen mahdollisuus. Kylä- ja seuraintalojen sekä tyhjilleen jääneiden kyläkoulujen toimintaa voidaan virittää uudelle merkittäväälle tasolle tarjoamalla siellä sekä julkisia että yksityisiä palveluja erilaisista kerhoista sosiaali- ja terveystaloihin.

Nuorten rooli tulevaisuuden palveluntuottajina korostuu. Heidän tuottamiensa palvelujen näkyvyyttä tulee lisätä. Tämän tutkimuksen tuloksista voidaan todeta, että esimerkiksi 4H-nuorten tarjoamia palveluita ei luultavimmin tiedosteta riittävästi. Jotta maaseutu pysyisi asuttuna, se pitäisi voida pitää myös haluttuna ja saavutettavana. Kunta- ja palvelurakennemuutoksen yhteydessä

palvelujen tuottamiselle täytyy löytyä uusia muotoja. Väestön ikääntyessä kotona asumista on tuettava esimerkiksi uusia palveluiden tuottamismuotoja kehitettäessä. Valtioneuvoston maaseutupoliittinen selonteko vuodelta 2009 on selvittänyt valtion, kuntien ja kolmannen sektorin uusia yhteistyömuotoja. *Kansalaistoiminnan* merkitys on tiedostettava ja sen roolia vahvistettava. Kansalaisjärjestöillä on tärkeä rooli useilla yhteiskunnan toiminta-alueilla ja ilman järjestöjen ja yhdistystoiminnan panosta moni toiminto pysähtyisi yhteiskunnassamme. Palvelukeskustoiminta voisi olla yksi palveluiden tuottamismuoto maaseudulla, ja siinä voitaisiin hyödyntää seurain- ja kylätaloja sekä kyläkouluja, joiden toiminta on päättynyt. Maaseudun toiminnan kehittämisessä tulisi huomioida alueen asukkaiden yksilölliset tarpeet, kuten ikä, fyysinen kunto ja perhetausta. Kehittämistoiminnassa on myös huomioitava, että ihmisen antamaa palvelua ja inhimillistä läsnäoloa ei voida täysin korvata teknologialla, mutta teknologian avulla voidaan korvata tai avustaa useita arkisia toimia ja lisätä turvallisuuden tunnetta.

LÄHTEET

- Holopainen Martti & Pulkkinen Pekka 2008. Tilastolliset menetelmät. WSOY. Helsinki.
- Jylhä, Marja 2004. Old age and loneliness: Cross-sectional and longitudinal analyses in the Tampere longitudinal study on aging. *Canadian Journal on Aging* 23(2): 157–168.
- Killeen C 1998. Loneliness: an epidemic in modern society. *Journal of Advanced Nursing* 28 (4): 762–770.
- Kivelä Päivi 2014. Syrjässä syrjäytyneet – Pelon sosiaalipolitiikka ja verkostoyhteistyön mahdollisuudet maaseudulla. Sininauha-liitto. Painotalotalo Kyriiri Oy.
- Maaseutu ja hyvinvoiva Suomi – Valtioneuvoston maaseutupoliittinen selonteko eduskunnalle. 8/2009. Maaseutupoliittikan yhteistyöryhmän julkaisu
- Malinen Pentti, Kytölä Liisa, Keränen Heikki & Keränen Reijo 2006. Suomen maaseututyypit 2006. Maa- ja metsätalousministeriö, Vammalan kirjapaino Oy. Saatavissa: http://www.mmm.fi/attachments/mmm/julkaisut/julkaisusarja/5kYqNENOF/MMMjulkaisu2006_7.pdf
- Maslow Abraham 1943. A theory of human motivation. *Ovid Psycarticles*. Volume: 50. Issue: 4. Pages 372–396.
- Matthies Aila-Leena, Mari Kattilakoski & Niina Rantamäki 2011. Maaseudun hyvinvointipalvelujen kehittäminen kansalaisosallistumisen ja yhteisöllisyyden pohjalta. Maaseutupoliittikan yhteistyöryhmä. Tampereen yliopistopaino Oy Juvenes Print. Tampere.
- Mattila Antti S. & Pekka Aarninsalo 2009. Onnentaidot. *Duodecim OECD - Better policies for better lives* 2008. OECD Rural Policy Reviews: Finland. Saatavissa: http://www.oecd.org/finland/oecd_rural_policy_reviews_finland.htm .
- Pierce L, L. Wilkinson & J. Anderson 2003. Analysis of the concept of aloneness as applied to older women being treated for depression. *Journal of Gerontological Nursing* 29 (7): 20–25.
- Pihlaja Ritva 2014. Järjestöt - palvelun tuottajia, hyvinvoinnin tukijoita vai lähidemokratian vahvistajia? Saatavissa: http://www.slideshare.net/heiniturkia9/jrjestt?redirected_from=save_on_embed
- Rook Karen S. 1984. Promoting social bonding: Strategies for helping the lonely and socially isolated. *American Psychologist* 39 (12): 1389–1407.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2014. Hyvinvointi- ja terveyserot, eriarvoisuus, keskeisiä käsitteitä. Saatavissa: http://www.thl.fi/fi_FI/web/kaventaja-fi/keinot/kasitteet